

Załączniki do zarządzenia
Ministra Klimatu i
Środowiska
z dnia 19 grudnia 2025 r.
(Dz. Urz. Min. Klim. i Środ.
poz. 72)

Załącznik nr 1

**IDENTYFIKACJA I OCENA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROŻEŃ
WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ SPOSOBY ELIMINACJI LUB
OGRAŃCZANIA TYCH ZAGROŻEŃ I ICH SKUTKÓW**

I. Istniejące zagrożenia wewnętrzne

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożenia ¹⁾	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożenia i jego skutków
1	Nieuprawnione przebywanie osób w miejscach niedostępnianych	Ukierunkowanie ruchu turystycznego na obszarze Świętokrzyskiego Parku Narodowego, zwanego dalej „Parkiem”, przez: 1) oznakowanie granicy zewnętrznej Parku; 2) konserwację istniejących szlabanów metalowych oraz montaż nowych szlabanów w celu uniemożliwienia wjazdu pojazdów na obszary niedostępne; 3) kopanie rowów zapobiegających szkodnictwu; 4) zaprojektowanie, budowę, modernizację i konserwację infrastruktury turystycznej oraz informacyjno-edukacyjnej; 5) konserwację szlaków turystycznych oraz ścieżek i obiektów edukacyjnych, polegającą w szczególności na usuwaniu powstałych szkód, przeprowadzaniu prac porządkowych, czyszczeniu i impregnacji obiektów oraz uzupełnianiu ubytków w oznakowaniu szlaków i ścieżek edukacyjnych; 6) korektę przebiegu szlaków turystycznych oraz ścieżek edukacyjnych; 7) zaprojektowanie, wytyczenie i oznakowanie nowych szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych
2	Zbyt małe zasoby drewna drzew martwych i zamierających będące efektem wcześniejszej gospodarki i niektórych działań ochronnych, mające negatywny wpływ na stan wszystkich ekosystemów leśnych, w tym chronionych leśnych siedlisk przyrodniczych i związanych z nimi gatunków roślin, grzybów i zwierząt	Pozostawianie, zgodnie z celem ochrony ekosystemów leśnych oraz siedlisk przyrodniczych, drzew złamanych, wywróconych, obumierających lub martwych, jeżeli nie powoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia, w miejscach i trasach udostępnionych, na drogach publicznych i wewnętrznych oraz w miejscach zamieszkałych i w bezpośrednim sąsiedztwie gruntów obcej własności
3	Obecność roślin gatunków	1. Usuwanie z ekosystemów leśnych drzew, krzewów i roślin zielnych

¹⁾ Ocena zagrożeń wyraża się w uszeregowaniu zagrożeń od najistotniejszego.

	obcych, w tym inwazyjnych, powodująca ograniczanie naturalnej różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i nieleśnych oraz blokowanie lub spowalnianie procesów renaturalizacyjnych w drzewostanach	gatunków obcych, w tym inwazyjnych, z pozostawianiem drzew martwych. 2. Usuwanie z ekosystemów nieleśnych drzew i krzewów, w tym ich siewek i odrośli oraz roślin zielnych, gatunków obcych, w tym inwazyjnych
4	Brak odnowienia naturalnego modrzewia polskiego (<i>Larix decidua</i> ssp. <i>polonica</i>) w drzewostanie na Chełmowej Górze	1. Usuwanie z drzewostanu drzew wywołujących silne ocienienie dna lasu, w szczególności buka zwyczajnego (<i>Fagus sylvatica</i>), z wyłączeniem drzew martwych, obumierających oraz z wykształconymi dziuplami i próchnowiskami. 2. Usuwanie młodego pokolenia drzew lub krzewów pochodzących z sukcesji naturalnej i podrostu drzew gatunków wywołujących silne ocienienie, w szczególności buka zwyczajnego (<i>Fagus sylvatica</i>), przez wykaszanie, wrywanie z korzeniami lub wypas. 3. Mechaniczne przygotowanie gleby i grodzenie obsianych powierzchni
5	Utrata charakterystycznej fizjonomii półnaturalnych lasów jodłowych, w tym siedliska przyrodniczego 91P0 ²⁾ Wyżynny jodłowy bór mieszany (<i>Abietetum polonicum</i>)	Utrzymanie lub odtworzenie struktury piętrowej i wiekowej typowej dla półnaturalnych świętokrzyskich lasów jodłowych, w tym ograniczanie nadmiernego rozwoju buka zwyczajnego (<i>Fagus sylvatica</i>)
6	Spowalnianie procesów renaturalizacyjnych, hamowanie naturalnych procesów dynamicznych w drzewostanach oraz ograniczanie naturalnej różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych wywołane obecnością gatunków niewłaściwych siedlisku – dotyczy ekosystemów leśnych zniekształconych w wyniku gospodarki przeszłej, zwłaszcza przez nasadzenia drzewostanów sosnowych, a także obecność gatunków obcych	Wykonywanie zabiegów z zakresu ochrony czynnej mających na celu wspomaganie procesu renaturalizacji zniekształconych drzewostanów

²⁾ Kod i nazwa siedliska przyrodniczego podano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1713).

7	Sukcesja drzew i krzewów w cennych przyrodniczo lądowych ekosystemach nieleśnych, zbiorowiskach naskalnych i kserotermicznych oraz cennych stanowiskach florystycznych	1. Usuwanie drzew i krzewów zagrażających celom ochrony oraz koszenie i wypas zwierząt w ekosystemach łąkowych, murawowych, zaroślowych i niektórych leśnych, wraz z wywozem części skoszonej biomasy. 2. Usuwanie ze zbiorowisk naskalnych, w tym kserotermicznych, drzew, krzewów oraz roślin zielnych zagrażających celom ochrony tych zbiorowisk. 3. Pielęgnowanie nadmiernie zarastających cennych stanowisk florystycznych, w szczególności przez usuwanie drzew i krzewów powodujących ich ocienienie
8	Nadmierne nagromadzenie materii organicznej w ekosystemach nieleśnych zagrażające półnaturalnym nieleśnym lądowym zbiorowiskom roślinnym o charakterze łąk, pastwisk i muraw	1. Koszenie wraz z wywozem skoszonej biomasy. 2. Prowadzenie wypasu
9	Przesuszanie siedlisk, w tym siedlisk przyrodniczych i obniżanie się stanów wód podziemnych w wyniku czynników naturalnych oraz antropogenicznych	1. Wykonywanie przegród z materiałów naturalnych miejscowego pochodzenia, w szczególności kamieni i pni drzew, na wybranych ciekach wodnych. 2. Zatrzymywanie wód w ekosystemach, w tym przez likwidację historycznych rowów odwadniających
10	Wydeptywanie pokrywy glebowej i roślin przez turystów i odwiedzających Park	1. Konserwacja nawierzchni szlaków turystycznych. 2. Budowa i remont urządzeń turystycznych, zgodnie ze wzorem określonym w Parkowym Systemie Informacji. 3. Wykonanie zabezpieczeń technicznych, w tym ogrodzeń, barier i szlabanów oraz obsadzanie rodzimymi gatunkami krzewów leśnych, obszarów przy szlakach pieszych, rowerowych i drogach udostępnionych dla ruchu. 4. Likwidacja nielegalnych zejść ze szlaków. 5. Umieszczanie tablic urzędowych, informacyjnych i ostrzegawczych w miejscach szczególnie narażonych na nielegalne przebywanie ludzi na obszarze Parku. 6. Prowadzenie działalności edukacyjnej, w szczególności dotyczącej zasad zachowywania się w parku narodowym. 7. Partole Straży Parku
11	Erozja gleby wzdłuż szlaków turystycznych i komunikacyjnych oraz dawnych szlaków zrywkowych	1. Uzupełnianie poerozyjnych ubytków gruntu. 2. Zabudowa przeciwoerozyjna dróg, ścieżek i szlaków turystycznych, spowalniająca spływ powierzchniowy wód opadowych oraz eliminująca wydeptywanie inicjujące erozję. 3. Utrzymanie sieci dróg wykorzystywanych do realizacji zadań ochronnych, w tym wyrównywanie kolein po zakończeniu prac. 4. Likwidacja dawnych szlaków zrywkowych i zbędnych dróg leśnych przez ich pozostawienie do naturalnej sukcesji

12	Zanieczyszczenie wód	1. Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków przy budynkach będących własnością Parku. 2. Podłączenie budynków będących własnością Parku do sieci kanalizacyjnej
13	Zanieczyszczenie powietrza	Ograniczenie niskiej emisji przez: 1) termomodernizację budynków będących własnością Parku; 2) zastosowanie lub wymianę izolacji termicznej budynków będących własnością Parku; 3) modernizację lub wymianę instalacji grzewczej z możliwością zastosowania odnawialnych źródeł energii w budynkach będących własnością Parku
14	Zużycie techniczne obiektów zabytkowych	Prace konserwacyjne i rewitalizacyjne obiektów zabytkowych, w szczególności budynków oraz ich otoczenia

II. Potencjalne zagrożenia wewnętrzne

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożenia ¹⁾	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożenia i jego skutków
1	Zagrożenie dla ludzi lub mienia, w tym utrudnienia komunikacyjne na drogach publicznych i wewnętrznych oraz na szlakach turystycznych i w miejscach udostępnionych, powodowane przez powalające się drzewa	Usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu ludzi lub mienia
2	Ubożenie biocenozy leśnej, w szczególności w zakresie bogactwa gatunkowego grzybów i bezkręgowców, wynikające z obniżonego udziału w drzewostanach starych drzew	Pozostawianie w drzewostanach drzew gatunków rodzimych w wieku powyżej 100 lat do naturalnego zestarzenia się i obumarcia, z wyjątkiem działań wynikających z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa ludzi lub mienia w miejscach i trasach udostępnionych, na drogach publicznych i wewnętrznych oraz w miejscach zamieszkałych i w bezpośrednim sąsiedztwie gruntów obcej własności
3	Zabudowa gruntów niebędących w użytkowaniu wieczystym Parku lub niebędących jego własnością powodująca w szczególności przerwanie korytarzy ekologicznych	1. Nabywanie na rzecz Skarbu Państwa lub na rzecz Parku nieruchomości, w tym przez realizację prawa pierwokupu. 2. Prowadzenie edukacji wśród społeczności lokalnej w zakresie sposobów eliminacji lub ograniczenia występujących zagrożeń. 3. Określenie zasad dostępu do gruntów prywatnych położonych na obszarze Parku. 4. Wydawanie zgód na poruszanie się pojazdów drogami wewnętrznymi Parku. 5. Kontrola Straży Parku w zakresie prawidłowego korzystania z dróg wewnętrznych

4	Gospodarka rolna lub leśna oraz działalność gospodarcza na gruntach niebędących w użytkowaniu wieczystym Parku lub niebędących jego własnością prowadzone niezgodnie z celami ochrony przyrody	1. Nabywanie na rzecz Skarbu Państwa lub na rzecz Parku nieruchomości, w tym przez realizację prawa pierwokupu. 2. Prowadzenie edukacji wśród społeczności lokalnej w zakresie sposobów eliminacji lub ograniczenia występujących zagrożeń. 3. Określenie zasad dostępu do gruntów prywatnych położonych w obszarze Parku. 4. Współpraca z właściwym miejscowo starostą w zakresie nadzoru nad lasami niebędącymi własnością Skarbu Państwa
5	Zarastanie historycznych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej	Wykaszanie roślinności oraz pielęgnacja zadrzewień i zakrzewień na cmentarzach i w miejscach pamięci narodowej
6	Niszczenie obiektów zabytkowych, w tym kapliczek i miejsc pamięci narodowej	Bieżące przeglądy stanu, remonty lub konserwacja obiektów zabytkowych oraz pielęgnacja zieleni towarzyszącej
7	Wzmoczone wydzielanie się drzew i obumieranie drzewostanów w wyniku działania czynników biotycznych lub abiotycznych w szczególności na skutek działalności owadów i grzybów pasożytniczych	1. Monitorowanie, ewidencjonowanie i dokumentowanie zaburzeń w ekosystemach, w tym rozpoznawanie czynników je wywołujących, przez: 1) obserwacje terenowe wraz z nanoszeniem ich wyników na raptularze obserwacji terenowych przez pracowników Parku; 2) zbiór i identyfikację laboratoryjną organizmów patogenicznych oraz uszkodzeń przez nie wywoływanych, w szczególności z wykorzystaniem pułapek, w tym feromonowych do odłowu foliofagów i kambiofagów, a także metody fotoeklektorowej do identyfikacji foliofagów; 3) sporządzanie dokumentacji zbiorczej oraz analiza i interpretacja wyników obserwacji terenowych; 4) jesienne poszukiwania foliofagów sosny zwyczajnej (<i>Pinus sylvestris</i>) w ściółce. 2. Realizacja działań ochronnych zmierzających do minimalizacji negatywnego oddziaływania czynników abiotycznych ze szczególnym uwzględnieniem spadku poziomu wód gruntowych i suszy glebowej, przez ograniczenie odpływu wód

III. Istniejące zagrożenia zewnętrzne

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożenia ¹⁾	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożenia i jego skutków
1	Przerywanie (korytarzy ekologicznych) łączących Park z otoczeniem, w szczególności z sąsiadującymi obszarami Natura 2000 oraz Doliną Wisły, prowadzące do zubożenia genetycznego i gatunkowego roślin i zwierząt Parku	1. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego na rzecz wprowadzenia do planów zagospodarowania przestrzennego gmin, planów ogólnych gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego regulacji zapobiegających przerywaniu powiązań przyrodniczych Parku z otoczeniem, w szczególności lokowania zabudowy w miejscu przebiegu korytarzy ekologicznych. 2. Uzgadnianie projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu
2	Szkodnictwo leśne, w tym: 1) zakłócanie przebiegu naturalnych procesów	1. Zabezpieczanie obszaru Parku przed szkodnictwem leśnym, w tym przekopywanie miejsc nielegalnych wjazdów na obszar Parku. 2. Patrolowanie obszaru Parku przez Straż Parku.

	w ekosystemach oraz nielegalne pozyskiwanie drewna, w tym drzew, obłamanych konarów i gałęzi oraz świeżych gałęzi jodłowych (stroiszu) i runa leśnego; 2) kłusownictwo	3. Monitorowanie, w tym z użyciem kamer rejestrujących i fotopułapek, miejsc szczególnie narażonych na szkodnictwo leśne. 4. Montaż nowych lub konserwacja i naprawa istniejących szlabanów uniemożliwiających wjazd na obszar Parku. 5. Ograniczenie do niezbędnego minimum wykorzystywania dróg w celu przemieszczania się pojazdami oraz nieudrażnianie niewykorzystywanych dróg, ścieżek i dawnych szlaków zrywkowych. 6. Umieszczanie tablic urzędowych, informacyjnych i ostrzegawczych, informujących o zakazie wstępu na obszar Parku lub na niektóre jego obszary i zagrożeniach bezpieczeństwa osób przebywających poza miejscami udostępnionymi. 7. Prowadzenie edukacji na temat celów ochrony Parku i roli martwych drzew w prawidłowym funkcjonowaniu ekosystemów leśnych
3	Występowanie pożarów	1. Prowadzenie edukacji w zakresie zagrożenia pożarowego, w szczególności wśród lokalnej społeczności. 2. Prowadzenie obserwacji terenu pod kątem występowania pożarów w szczególności w ramach patroli terenowych. 3. Uzupełnianie i konserwacja sprzętu przeciwpożarowego. 4. Usuwanie z dna lasu obłamanych i okrzęsanych gałęzi i chrustu oraz czynności porządkowe w pasach o szerokości do 30 m wzdłuż dróg publicznych. 5. Utrzymanie, w tym bieżące naprawy i remonty dojazdów pożarowych, w szczególności przez uzupełnianie ubytków w nawierzchni, usuwanie roślinności w rowach i na poboczach oraz usuwanie gałęzi drzew wchodzących w światło drogi. 6. Utrzymanie lub tworzenie baz sprzętu przeciwpożarowego. 7. Utrzymanie punktów czerpania wody gaśniczej. 8. Udział w akcjach gaszenia pożarów
4	Zakłócanie naturalnych zachowań zwierząt przez światło, antropogeniczne dźwięki i zapachy, a także obecność zwierząt domowych w pobliżu obiektów budowlanych i dróg zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie Parku	1. Patrole pracowników Straży Parku, w szczególności w miejscach narażonych na nieuprawnione przebywanie ludzi. 2. Umieszczanie w miejscach narażonych na nieuprawnione przebywanie ludzi tablic urzędowych, informacyjnych i ostrzegawczych, w szczególności o zakazie wstępu na obszar Parku lub na niektóre jego obszary i zagrożeniach bezpieczeństwa osób przebywających poza miejscami udostępnionymi. 3. Edukacja społeczeństwa dotycząca celów ochrony Parku oraz sposobów eliminacji lub ograniczenia zagrożeń generowanych przez przylegające do Parku tereny zabudowane i zamieszkałe. 4. Działania na rzecz wprowadzenia do planów zagospodarowania przestrzennego gmin, planów ogólnych gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego postanowień dotyczących ograniczania lub eliminowania powstawania zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie Parku. 5. Uzgodnienia projektów decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w zakresie przeciwdziałania lokowania zabudowy wpływającej negatywnie na przyrodę Parku
5	Zanieczyszczenie, gleby oraz wód powierzchniowych i podziemnych powodujące degradację siedlisk roślin,	1. Edukacja społeczeństwa dotycząca celów ochrony Parku oraz sposobów eliminacji lub ograniczenia zagrożeń generowanych przez zanieczyszczenia gleby i wód podziemnych. 2. Patrole pracowników Straży Parku w miejscach narażonych na zanieczyszczanie odpadami i egzekwowanie przestrzegania zakazów

	zwierząt i grzybów	obowiązujących w tym zakresie. 3. Likwidacja nielegalnych składowisk odpadów. 4. Sprzątanie obszaru Parku z odpadów stałych, w tym segregacja i wywóz odpadów
6	Rozprzestrzenianie się gatunków obcych we florze Parku sprzyjających synantropizacji ekosystemów leśnych i nieleśnych, w tym w siedlisk przyrodniczych	1. Edukacja społeczeństwa dotycząca celów ochrony Parku oraz sposobów eliminacji lub ograniczenia zagrożeń ze strony roślin synantropijnych i roślin gatunków obcych. 2. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie likwidacji stanowisk roślin gatunków obcych w otulinie Parku
7	Zanieczyszczenie powietrza	1. Edukacja społeczeństwa dotycząca zagrożeń związanych z zanieczyszczeniem powietrza oraz sposobów eliminacji lub ograniczenia tych zagrożeń. 2. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie promocji odnawialnych źródeł energii oraz efektywności energetycznej. 3. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie likwidacji i utylizacji eternitu
8	Niska świadomość społeczeństwa dotycząca dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu	1. Edukacja społeczeństwa w zakresie podnoszenia świadomości dotyczącej dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu. 2. Utrzymanie lub tworzenie miejsc lub obiektów udostępnianych w celach edukacyjnych, w tym ścieżek edukacyjnych
9	Niszczenie przez ludzi stanowisk geologicznych, w tym form skałkowych i źródeł	1. Likwidacja nielegalnych zejść ze szlaków pieszych i rowerowych oraz ścieżek edukacyjnych. 2. Konserwacja nawierzchni istniejących szlaków pieszych i rowerowych. 3. Wykonanie barier lub ogrodzeń chroniących stanowiska geologiczne, w tym formy skałkowe i odsłonięcia 4. Patrole terenowe Straży Parku, w szczególności miejsc narażonych na niszczenie i egzekwowanie przestrzegania zakazów obowiązujących w tym zakresie. 5. Czyszczenie stanowisk geologicznych, w tym usuwanie napisów i rysunków z form skałkowych i odsłonieć

IV. Potencjalne zagrożenia zewnętrzne

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożenia	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożenia i jego skutków
1	Presja urbanizacyjna w pobliżu granic Parku zagrażająca: 1) zwiększeniem zanieczyszczania gleby, wód powierzchniowych i podziemnych oraz powietrza; 2) zwiększeniem zagrożenia wkraczania na obszar Parku antropofitów i gatunków	1. Prowadzenie działań na rzecz utrzymania w otulinie Parku, wzdłuż jego granic, stref wolnych od zabudowy, w tym mieszkalnej, gospodarczej lub przemysłowej, z zachowaniem dotychczasowych sposobów użytkowania gruntów. 2. Propagowanie odstąpienia od budowy nowych dróg o utwardzonej nawierzchni na obszarze przylegającym do Parku

	obcych, w tym inwazyjnych; 3) zakłócaniem naturalnych zachowań behawioralnych zwierząt, w szczególności przez czynniki antropogeniczne, w tym światło, dźwięki i zapachy oraz niepokojenie przez ludzi i zwierzęta domowe	
2	Przerywanie istniejących korytarzy ekologicznych łączących obszar Parku z obszarami przyległymi	1. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego na rzecz wprowadzenia do planów zagospodarowania przestrzennego gmin, planów ogólnych gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego regulacji zapobiegających przerywaniu powiązań przyrodniczych Parku z otoczeniem, w szczególności lokowania zabudowy w miejscu przebiegu korytarzy ekologicznych. 2. Uzgadnianie projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu
3	Zagrożenie ekosystemów leśnych i łąkowych z tytułu pożarów	1. Prowadzenie edukacji w zakresie zagrożenia pożarowego, w szczególności lokalnej społeczności. 2. Prowadzenie obserwacji terenu pod kątem występowania pożarów, w szczególności w ramach patroli terenowych. 3. Uzupełnianie i konserwacja sprzętu przeciwpożarowego. 4. Usuwanie z dna lasu obłamanych i okrzęsanych gałęzi i chrustu oraz czynności porządkowe w pasach o szerokości do 30 m wzdłuż dróg publicznych. 5. Utrzymanie, w tym bieżące naprawy i remonty dojazdów pożarowych, w szczególności przez uzupełnianie ubytków w nawierzchni, usuwanie roślinności w rowach i na poboczach oraz usuwanie gałęzi drzew wchodzących w światło drogi. 6. Utrzymanie lub tworzenie baz sprzętu przeciwpożarowego. 7. Utrzymanie punktów czerpania wody gaśniczej. 8. Udział w akcjach gaszenia pożarów

4	Dewastacja krajobrazu pasm górskich, w szczególności głównie Pasma Łysogórskiego i Pasma Klonowskiego oraz dolin między tymi pasmami przez zabudowę terenów rolniczych przyległych do granic Parku	1. Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego na rzecz: 1) wprowadzenia do planów zagospodarowania przestrzennego gmin, planów ogólnych gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego regulacji zapobiegających dewastacji krajobrazu; 2) utrzymania wzdłuż granic Parku strefy wolnej od zabudowy, z zachowaniem dotychczasowych sposobów użytkowania nieruchomości; 3) odstąpienia od budowy nowych dróg o nawierzchni utwardzonej na obszarze przylegającym do Parku. 2. Uzgadnianie projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu
5	Zmiana warunków siedliskowych na skutek nieprzewidywalnych zmian pogodowych, w tym klęsk żywiołowych i katastrof naturalnych	Prowadzenie monitoringu przyrodniczego
6	Choroby zwierząt o charakterze epizootii	1. Monitoring stanu zdrowotnego populacji zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem dzika (<i>Sus scrofa</i>). 2. Opracowanie i wdrożenie procedur postępowania w przypadku stwierdzenia epizootii lub zaobserwowania niepokojących objawów chorobowych

OPIS SPOSOBÓW OCHRONY CZYNNEJ EKOSYSTEMÓW, Z PODANIEM
RODZAJU, ROZMIARU I LOKALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ

I. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony ścisłej

A. W ekosystemach leśnych i nieleśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Usuwanie gatunków obcych według przyjętej metodyki	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
2	Ochrona siedlisk przyrodniczych w szczególności: 1) 8150 ²⁾ Środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe, 2) 8220 ²⁾ Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i> – przez czyszczenie stanowisk geologicznych, w tym usuwanie napisów i rysunków z form skałkowych i odsłonięć. Z uwagi na zadowalający stan ochrony – nie przewiduje się wykonywania innych działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
3	Ochrona siedliska 8310 ²⁾ Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania. Z uwagi na zadowalający stan ochrony lub brak możliwości usunięcia zagrożeń zewnętrznych lub wewnętrznych – nie przewiduje się wykonywania działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
4	Ochrona siedliska 9110 ²⁾ Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>). Z uwagi na zadowalający stan ochrony – nie przewiduje się wykonywania działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
5	Ochrona siedliska 9130 ²⁾ Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>). Z uwagi na zadowalający stan ochrony – nie przewiduje się wykonywania działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
6	Ochrona siedliska 91D0 ²⁾ Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

¹⁾ Lokalizację podano zgodnie z opisem taksacyjnym i wykonaną na jego podstawie mapą przeglądową Parku, wg stanu na 30.11.2023 r., sporządzonymi przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Radomiu, które znajdują się w siedzibie Parku w Bodzentynie. Zgodnie z tymi dokumentami ekosystemy leśne, nieleśne lądowe i wodne podzielono na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i wielkimi literami oraz pododdziały oznaczone małymi literami.

²⁾ Kody i nazwy siedlisk przyrodniczych podano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczania jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1713).

	brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne przez zaniechanie udrażniania rowów odwadniających mające na celu ograniczenie spływu wód. Z uwagi na zadowalający stan ochrony – nie przewiduje się wykonywania innych działań ochronnych		
7	Ochrona siedliska 91E0 ²⁾ Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe. Z uwagi brak możliwości usunięcia zagrożeń zewnętrznych lub wewnętrznych – nie przewiduje się wykonywania działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

B. Inne – związane z realizacją ustawowych zadań parku narodowego (monitoring, badania naukowe, utrzymanie infrastruktury technicznej związanej z ochroną przyrody, ochroną przeciwpożarową, ochroną dziedzictwa kulturowego, udostępnianiem parku oraz edukacją)

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Przywracanie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk przez zbieranie i wywożenie poza obszar Parku odpadów, w tym usuwanie nielegalnych wysypisk	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
2	Właściwe ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz zapewnienie bezpieczeństwa osób i mienia w miejscach i trasach udostępnionych, na drogach publicznych i wewnętrznych oraz w miejscach zamieszkałych i bezpośrednim sąsiedztwie gruntów obcej własności przez: 1) ograniczenie zagrożenia ze strony drzew niebezpiecznych przez usuwanie pojedynczych drzew, w tym drzew wywróconych, złamanych i zamierających oraz przycinanie konarów i gałęzi, kształtowanie koron drzew metodami arborystycznymi z pozostawieniem drewna w ekosystemie do naturalnego rozkładu oraz maskowaniem skutków zabiegów, w celu zachowania krajobrazu lasu naturalnego; 2) udrażnianie szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych i dróg, w szczególności przez usuwanie tarasujących je złamanych lub przewróconych drzew i ich fragmentów; 3) utrzymanie drożności szlaków turystycznych lub ścieżek edukacyjnych, w szczególności przez ręczne lub mechaniczne przycinanie gałęzi, wykaszanie roślinności zielnej, wycinanie nalotu lub podrostu drzew i krzewów	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

3	Ochrona dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych przez utrzymanie obiektów zabytkowych i miejsc pamięci narodowej, w szczególności, mogił, pomników i kapliczek, w tym: 1) ręczne wykaszanie roślinności; 2) pielęgnacja zadrzewień i zakrzewień; 3) usuwanie zagrożeń i utrzymanie porządku; 4) bieżące naprawy, konserwacje, remonty i rewitalizacje	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
4	Monitorowanie, ewidencjonowanie i dokumentowanie zaburzeń w ekosystemach, a w miejscach ich występowania rozpoznawanie czynników je wywołujących, w szczególności: 1) wykonywanie obserwacji terenowych i analiz laboratoryjnych; 2) zbiór i identyfikację laboratoryjną organizmów patogenicznych oraz uszkodzeń przez nie wywoływanych; 3) sporządzanie dokumentacji, analiz i ekspertyz z interpretacją wyników w oparciu o zgromadzone obserwacje i badania	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
5	Prowadzenie badań naukowych, w celu wykorzystania ich wyników w planowaniu i realizacji działań ochronnych oraz poszerzania wiedzy o zasobach przyrodniczych Parku, zgodnie z przyjętą metodyką, w szczególności przez: 1) inwentaryzację miejsc występowania oraz ocenę struktury zgrupowań gatunków roślin, zwierząt i grzybów; 2) monitoring liczebności i stanu ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów; 3) prowadzenie rejestru obserwacji i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych; 4) wykonywanie analiz i ekspertyz związanych z oceną stanu zasobów środowiska, wpływu czynników biotycznych i abiotycznych na zasoby	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
6	Prowadzenie monitoringu stanu ochrony zasobów przyrodniczych, występujących zagrożeń oraz efektów realizowanych działań ochronnych, metodą stałych punktów i powierzchni monitoringowych	Cykliczne pomiary, na stałych powierzchniach kołowych	Obszar ochrony ścisłej
7	Ochrona ekosystemów przez edukację ekologiczną społeczeństwa, w tym: 1) udostępnianie szlaków, tras oraz obiektów edukacyjnych; 2) wykonanie i montaż tablic edukacyjnych i informacyjnych na szlakach, trasach, miejscach udostępnionych; 3) przeprowadzanie zajęć, szkoleń, warsztatów edukacyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

	4) organizacja oraz udział w wydarzeniach edukacyjnych; 5) opracowywanie i rozpowszechnianie wydawnictw oraz materiałów własnych i obcych		
8	Ochrona ekosystemów przez odpowiednie ukierunkowanie ruchu turystycznego, w tym: 1) budowa, przebudowa, konserwacja lub remont urządzeń infrastruktury związanej z udostępnieniem zgodnie z Parkowym Systemem Informacji, na szlakach turystycznych i ścieżkach oraz w obiektach edukacyjnych; 2) budowa, przebudowa, konserwacja lub naprawa nawierzchni szlaków turystycznych, ścieżek oraz obiektów edukacyjnych, w tym prace ziemne przy rowkach, rowach i przepustach; 3) oznakowanie tras i obiektów udostępnionych przez malowanie i konserwację oznakowania pionowego, wykonanie nowych lub wymianę strzałek kierunkowych, piktogramów, fladr, tablic informacyjnych, urzędowych, edukacyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
9	Ochrona ekosystemów sąsiadujących z miejscami udostępnionymi i obiektami edukacyjnymi przez ograniczanie zanieczyszczania środowiska, w tym: 1) sprzątanie miejsc udostępnionych z zanieczyszczeń stałych oraz wywóz z terenu parku i utylizacja zebranych śmieci; 2) ustawienie przenośnych kabin sanitarnych oraz utrzymanie ich we właściwym stanie	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej
10	Ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz edukacja społeczeństwa przez modernizację Galerii widokowej na gołoborzu na Łysej Górze zgodnie z projektem, w tym: 1) wykonanie i montaż niezbędnej infrastruktury w celu zwiększenia dostępności dla osób o zmniejszonej mobilności; 2) przebudowa nawierzchni w części niezbędnej dla właściwego udostępnienia obiektu; 3) wykonanie i montaż tablic edukacyjnych	1 obiekt	116f, 116g
11	Ochrona ekosystemów przed nieuprawnionym wstępem i szkodnictwem przez: 1) patrolowanie obszaru Parku; 2) monitorowanie kamerami rejestrującymi i alarmującymi za pośrednictwem sieci GSM (fotopułapkami); 3) montaż nowych lub konserwacja i naprawa istniejących szlabanów;	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

	4) umieszczanie tablic urzędowych, informacyjnych i ostrzegawczych		
12	Ochrona przeciwpożarowa przez: 1) patrole naziemne i udział w akcjach gaszenia pożarów; 2) monitorowanie obszaru Parku przy pomocy systemu kamer lub bezzałogowych statków powietrznych (BSP); 3) zapewnienie infrastruktury i sprzętu niezbędnego podczas akcji gaśniczej; 4) utrzymanie przejezdności i bieżące naprawy użytkowanych dróg wewnętrznych, w szczególności stanowiących dojazdy pożarowe; 5) porządkowanie pasów o szerokości do 30 m wzdłuż dróg publicznych, w tym usuwanie obłamanych i okrzęsanych gałęzi i chrustu	Według potrzeb	Obszar ochrony ścisłej

II. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony czynnej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Usuwanie gatunków obcych wg przyjętej metodyki, w tym utrzymanie siedliska: 1) 9170 ²⁾ Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>); 2) 9190 ²⁾ Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion roboret-petraeae</i>)	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
2	Ochrona siedlisk przyrodniczych w szczególności: 1) 8150 ²⁾ Śródkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe, 2) 8220 ²⁾ Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z <i>Androsacion vandellii</i> – przez czyszczenie stanowisk geologicznych, w tym usuwanie napisów i rysunków z form skałkowych i odsłonięć. Z uwagi na zadowalający stan ochrony – nie przewiduje się wykonywania innych działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
3	Renaturalizacja ekosystemów leśnych zniekształconych w wyniku prowadzonej wcześniej gospodarki przez jednostkowe lub grupowe usuwanie drzew sosny zwyczajnej (<i>Pinus sylvestris</i>) sztucznie wprowadzonej na siedliskach grądów i jedlin, nie przekraczając 10–30 % sumarycznej miąższości wydzielenia, z pozostawieniem drzew, których pierśnica przekracza o co najmniej 30 % średnią pierśnicę drzew w górnym piętrze drzewostanu	Do 22,50 ha	7a, 7c, 7f, 212c i 213o

4	Kształtowanie struktury jedlin przez jednostkowe lub grupowe usuwanie drzew w celu kształtowania budowy przerębowej jedlin zbiorowiska (<i>Abietetum polonicum</i>) – 91P0 ²⁾ Wyżynny jodłowy bór mieszany (<i>Abietetum polonicum</i>); nie będą usuwane drzewa, których pierśnica przekracza o co najmniej 30 % średnią pierśnicę gatunku w danym piętrze drzewostanu, o intensywności nieprzekraczającej 20 % sumarycznej miąższości każdego wydzielenia	Do 45,50 ha	190b, 191a, 213i, 213k, 213m, 239c i 239d
5	Kształtowanie siedliska modrzewia polskiego (<i>Larix decidua</i> ssp. <i>polonica</i>), w tym wspomaganie naturalnych odnowień tego gatunku, w szczególności przez: 1) przygotowanie gleby pod naturalny obsiew; 2) zabezpieczenie odnowień i podrostów modrzewia polskiego (<i>Larix decidua</i> ssp. <i>polonica</i>) przed nadmiernym ocienieniem lub zagłuszeniem odnowień przez inne rośliny oraz grodzenie zabezpieczające przed uszkodzeniami powodowane przez zwierzęta; 3) podsadzenia materiałem uzyskanym z macierzystego drzewostanu	Do 35 ha	1Ad, 1Ah, 1Ai, 2Ah, 3Aa, 3Ac, 3Ad i 5Ad
6	Usuwanie obcych geograficznie osobników modrzewi (<i>Larix</i> spp.) zagrażających miejscowemu genotypowi modrzewia polskiego (<i>Larix decidua</i> ssp. <i>polonica</i>)	Do 165 ha	1A, 2Aa–2Ah, 3A, 4Ab–4Ah, 5Aa–5An i 5Ap–5As
7	Zachowanie okrajka między lasem a terenem otwartym przez formowanie lub usuwanie drzew i wysokich krzewów	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
8	Kształtowanie widnego lasu, w szczególności grądu, dąbrowy lub boru mieszanego o luźnej więźbie drzewostanu, o charakterze pastwiskowym, ze znacznym udziałem drzew starych, przez usuwanie części drzew w wieku do 100 lat oraz krzewów w podszycie lub wprowadzenie kontrolowanego wypasu	Do 20 ha	3Ak, 3Al i 4Ac
9	Zbiór nasion drzew i krzewów stanowiących naturalne komponenty flory Parku w drzewostanach zarejestrowanych w Biurze Nasiennictwa Leśnego	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
10	Ochrona siedliska 9110 ²⁾ Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagetum</i>). Z uwagi na zadowalający stan ochrony – nie przewiduje się wykonywania działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
11	Ochrona siedliska 9130 ²⁾ Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>). Z uwagi na zadowalający stan ochrony – nie przewiduje się wykonywania działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

12	Ochrona siedliska 91E0 ²⁾ Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródliskowe. Z uwagi brak możliwości usunięcia zagrożeń zewnętrznych lub wewnętrznych – nie przewiduje się wykonywania działań ochronnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
----	---	----------------	------------------------

B. W ekosystemach nieleśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Usuwanie gatunków obcych według przyjętej metodyki	Według potrzeb	Obszary ochrony czynnej
2	Koszenie łąk wraz z wywozem skoszonej biomasy. Obcinanie gałęzi, odkrzaczanie, usuwanie powalonych drzew zmniejszających powierzchnię łąk objętych zabiegami, w tym utrzymanie siedliska: 1) 6410 ²⁾ Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>); 2) 6510 ²⁾ Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>); 3) 6230 ^{2), 3)} Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie)	Do 26 ha	2o, 11k, 22h, 22i, 39p, 44c, 44i–44k, 45b, 45f, 45h, 45i, 54d, 55c, 56j, 115j, 148b, 148d, 148g, 148h, 239g–239j, 248g, 248m–248s, 249b, 256f i 257j
3	Koszenie wybranych łąk w celu powstrzymania sukcesji, Obcinanie gałęzi, odkrzaczanie, usuwanie powalonych drzew zmniejszających powierzchnię łąk objętych zabiegami, w tym utrzymanie siedliska 6410 ²⁾ Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	Do 2,50 ha	11h, 61c i 62a
4	Ochrona siedlisk przyrodniczych, w szczególności: 1) 6230 ^{2), 3)} Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie), 2) 6410 ²⁾ Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>), 3) 6510 ²⁾ Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) – przez koszenie wraz z usunięciem biomasy oraz usuwanie drzew i krzewów lub wypas zwierząt gospodarskich	Według potrzeb	14h, 23g, 23l, 26c, 38g, 42a-b, 58a, 59d, 60d, 64s, 74a i 251b
5	Zachowanie muraw kserotermicznych na Skarpie Zapusty, w szczególności przez usuwanie drzew i krzewów	Do 0,7 ha	2j

³⁾ Siedlisko o znaczeniu priorytetowym.

C. Inne – związane z realizacją ustawowych zadań parku narodowego (monitoring, badania naukowe, utrzymanie infrastruktury technicznej związanej z ochroną przyrody, ochroną przeciwpożarową, ochroną dziedzictwa kulturowego, udostępnianiem parku oraz edukacją)

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Przywracanie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk przez zbieranie i wywożenie poza obszar Parku odpadów, w tym usuwanie nielegalnych wysypisk	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
2	Właściwe ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz zapewnienie bezpieczeństwa osób i mienia w miejscach i trasach udostępnionych, na drogach publicznych i wewnętrznych oraz w miejscach zamieszkałych i w bezpośrednim sąsiedztwie gruntów obcej własności przez: 1) ograniczenie zagrożenia ze strony drzew niebezpiecznych przez usuwanie pojedynczych drzew, w tym drzew wywróconych, złamanych i zamierających oraz przycinanie konarów i gałęzi, kształtowanie koron drzew metodami arborystycznymi, z pozostawieniem, w miarę możliwości, drewna w ekosystemie do naturalnego rozkładu oraz maskowaniem skutków zabiegów, w celu zachowania krajobrazu lasu naturalnego; 2) udrażnianie szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych i dróg, w szczególności przez usuwanie tarasujących je złamanych lub przewróconych drzew i ich fragmentów; 3) utrzymanie drożności szlaków turystycznych lub ścieżek edukacyjnych, w szczególności przez ręczne lub mechaniczne przycinanie gałęzi, wykaszanie roślinności zielnej, wycinanie nalotu lub podrostu drzew i krzewów	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
3	Monitorowanie, ewidencjonowanie i dokumentowanie zaburzeń w ekosystemach, a w miejscach ich występowania rozpoznawanie czynników je wywołujących, w szczególności: 1) wykonywanie obserwacji terenowych i analiz laboratoryjnych; 2) zbiór i identyfikację laboratoryjną organizmów patogenicznych oraz uszkodzeń przez nie wywoływanych; 3) sporządzanie dokumentacji, analiz i ekspertyz z interpretacją wyników w oparciu o zgromadzone obserwacje i badania	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
4	Cykliczne, badanie stanów i przepływu wód powierzchniowych	1 punkt pomiarowy	Rzeka Czarna Woda (39o)

5	Monitorowanie nasilenia występowania foliofagów sosny zwyczajnej (<i>Pinus sylvestris</i>) przez kontrolne poszukiwania owadów w ściółce leśnej	7 prób	5c, 12a, 46c, 62g, 211a, 247b i 267a
6	Prowadzenie badań naukowych w celu wykorzystania ich wyników w planowaniu i realizacji działań ochronnych oraz poszerzania wiedzy o zasobach przyrodniczych Parku, zgodnie z przyjętą metodyką, w szczególności przez: 1) inwentaryzację miejsc występowania oraz ocenę struktury zgrupowań gatunków roślin, zwierząt i grzybów; 2) monitoring liczebności i stanu ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów; 3) prowadzenie rejestru obserwacji i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych; 4) wykonywanie analiz i ekspertyz związanych z oceną stanu zasobów środowiska, wpływu czynników biotycznych i abiotycznych na zasoby	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
7	Prowadzenie monitoringu stanu ochrony zasobów przyrodniczych, występujących zagrożeń oraz efektów realizowanych działań ochronnych, metodą stałych punktów i powierzchni monitoringowych	Cykliczne pomiary, na stałych powierzchniach kołowych	Obszar ochrony czynnej
8	Ograniczenie liczebności populacji dzika (<i>Sus scrofa</i>) ze względu na zagrożenie rozprzestrzeniania się wirusa Afrykańskiego Pomoru Świń, w drodze: 1) odstrzału redukcyjnego; 2) odstrzału sanitarnego; 3) usuwanie padłych osobników	Do 0,1 osobnika/km ²	Obszar ochrony czynnej
9	Ochrona dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych przez utrzymanie obiektów zabytkowych i miejsc pamięci narodowej, w szczególności, mogił, pomników i kapliczek, w tym: 1) ręczne wykaszanie roślinności; 2) pielęgnacja zadrzewień i zakrzewień; 3) usuwanie zagrożeń i utrzymanie porządku; 4) bieżące naprawy, konserwacje, remonty i rewitalizacje	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
10	Utrzymanie roślinności pod liniami energetycznymi w stanie zapewniającym bezpieczeństwo infrastruktury i otaczających ekosystemów	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

11	Ochrona ekosystemów przez edukację ekologiczną społeczeństwa, w tym: 1) udostępnianie szlaków, tras oraz obiektów edukacyjnych; 2) wykonanie i montaż tablic edukacyjnych i informacyjnych na szlakach, trasach, miejscach udostępnionych; 3) przeprowadzanie zajęć, szkoleń, warsztatów edukacyjnych; 4) organizacja oraz udział w wydarzeniach edukacyjnych; 5) opracowywanie i rozpowszechnianie wydawnictw oraz materiałów własnych i obcych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
12	Ochrona ekosystemów przez odpowiednie ukierunkowanie ruchu turystycznego i edukację, w tym: 1) budowa, przebudowa, konserwacja lub remont urządzeń infrastruktury związanej z udostępnieniem zgodnie z Parkowym Systemem Informacji, na szlakach turystycznych i ścieżkach oraz w obiektach edukacyjnych; 2) budowa, przebudowa, konserwacja lub naprawa nawierzchni szlaków turystycznych, ścieżek oraz obiektów edukacyjnych, w tym prace ziemne przy rowkach, rowach i przepustach; 3) oznakowanie tras i obiektów udostępnionych przez malowanie i konserwację oznakowania pionowego, wykonanie nowych lub wymianę strzałek kierunkowych, piktogramów, fladr, tablic informacyjnych, urzędowych, edukacyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
13	Ochrona ekosystemów sąsiadujących z miejscami udostępnionymi, obiektami edukacyjnymi przez ograniczanie zanieczyszczania środowiska, w tym: 1) sprzątanie miejsc udostępnionych z zanieczyszczeń stałych oraz wywóz z terenu parku i utylizacja zebranych śmieci; 2) ustawienie przenośnych kabin sanitarnych oraz utrzymanie ich we właściwym stanie; 3) bieżące utrzymanie i remonty stałych toalet publicznych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

14	Ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz edukacja społeczeństwa przez zagospodarowanie terenów w celach turystyczno-rekreacyjnych położonych na przyrodniczo-kulturowej ścieżce edukacyjnej „Śladem kolejki wąskotorowej” zgodnie z projektem, w tym: 1) wykonanie i montaż niezbędnej infrastruktury edukacyjno-turystycznej; 2) przebudowa nawierzchni z wykorzystaniem kamienia miejscowego. Zadanie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	1 obiekt	Miejsce odpoczynku Źródełko Św. Franciszka (147a)
15	Ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz edukacja społeczeństwa przez zagospodarowanie terenów w celach turystyczno-rekreacyjnych położonych na historyczno-przyrodniczej ścieżce edukacyjnej im. płk. Mariana Sołtysiaka ps. „Barabasza” zgodnie z projektem, w tym: 1) wykonanie i montaż niezbędnej infrastruktury edukacyjno-turystycznej; 2) przebudowa nawierzchni z wykorzystaniem kamienia miejscowego Zadanie będzie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych		1. Miejsce odpoczynku Wilków (264f). 2. Miejsce odpoczynku Klonów (244b, 245c). 3. Miejsce odpoczynku Bukowa Góra (218a). 4. Miejsce odpoczynku Kapliczka Napoleńska (225a). 5. Miejsce odpoczynku Psary (211d)
16	Ochrona ekosystemów przed nieuprawnionym wstępem i szkodnictwem przez: 1) patrolowanie obszaru Parku; 2) monitorowanie kamerami rejestrującymi i alarmującymi za pośrednictwem sieci GSM (fotopułapkami); 3) montaż nowych lub konserwacja i naprawa istniejących szlabanów; 4) naprawę uszkodzonych rowów lub wykopanie nowych rowów zabezpieczających przed nielegalnym wjazdem; 5) umieszczanie tablic urzędowych, informacyjnych i ostrzegawczych	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej

17	Ochrona przeciwpożarowa przez: 1) patrole naziemne i udział w akcjach gaszenia pożarów; 2) monitorowanie obszaru Parku przy pomocy systemu kamer lub BSP; 3) zapewnienie infrastruktury i sprzętu niezbędnego podczas akcji gaśniczej; 4) utrzymanie przejezdności i bieżące naprawy użytkowanych dróg wewnętrznych, w szczególności stanowiących dojazdy pożarowe; 5) porządkowanie pasów o szerokości do 30 m wzdłuż dróg publicznych, w tym usuwanie obłamanych i okrzęsanych gałęzi i chrustu	Według potrzeb	Obszar ochrony czynnej
18	Ochrona wód gruntowych i powierzchniowych przez eliminację przestarzałych technologicznie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz włączenie budynków lub toalet do publicznej sieci kanalizacyjnej Parku, w tym opracowanie dokumentacji projektowo-technicznej. Zadanie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	Według potrzeb	189k, 189h i 147a
19	Renaturalizacja ekosystemów przez rozbiórkę zbędnych obiektów budowlanych będących własnością Parku. Zadanie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	Według potrzeb	173h

III. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony krajobrazowej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Usuwanie gatunków obcych według przyjętej metodyki	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
2	Zachowanie okrajka między lasem a terenem otwartym przez formowanie lub usuwanie drzew i wysokich krzewów	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej

B. W ekosystemach nieleśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Usuwanie gatunków obcych według przyjętej metodyki	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
2	Wykaszanie łąk wraz z wywiezieniem skoszonej biomasy	Do 1 ha	54h
3	Koszenie łąk w celu utrzymania ich w dobrej kulturze rolnej ⁴⁾ , w tym utrzymanie siedliska	Do 31 ha	1Da–1Dc, 1Dh, 1Dk–1Dl, 1Dy, 1Dz, 1Dbx,

⁴⁾ Należy przez to rozumieć zachowywanie wymogów wzajemnej zgodności, o których mowa w obwieszczeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2015 r. w sprawie wykazu wymogów określonych

	6510 ²⁾ Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)		1Ddx, 63h, 63j, 63r, 64s, 64w, 64z, 64ax, 80d, 80h, 80j, 80k, 80n, 213a, 213f, 213g, 229g, 229h, 229l, 230f-g, 230j-k i 238f-g
4	Obcinanie gałęzi, odkrzaczanie, usuwanie powalonych drzew zmniejszających powierzchnię łąk objętych zabiegami	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
5	Ochrona ekosystemów nieleśnych i zachowanie walorów krajobrazu rolniczego przez wydzierżawianie gruntów rolnikom w celu przeprowadzenia zabiegów koszenia wraz z usunięciem pokosu lub ekstensywnego wypasu oraz zapewnienie dojazdu do gospodarstw i gruntów użytkowanych rolniczo	0,43 ha	230c

C. Inne – związane z realizacją ustawowych zadań parku narodowego (monitoring, badania naukowe, utrzymanie infrastruktury technicznej związanej z ochroną przyrody, ochroną przeciwpożarową, ochroną dziedzictwa kulturowego, udostępnianiem parku oraz edukacją)

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Przywracanie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk przez zbieranie i wywożenie poza obszar Parku odpadów, w tym usuwanie nielegalnych wysypisk	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
2	Właściwe ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz zapewnienie bezpieczeństwa osób i mienia w miejscach i trasach udostępnionych, na drogach publicznych i wewnętrznych oraz w miejscach zamieszkałych i w bezpośrednim sąsiedztwie gruntów obcej własności przez: 1) ograniczenie zagrożenia ze strony drzew niebezpiecznych przez usuwanie pojedynczych drzew, w tym drzew wywróconych, złamanych i zamierających oraz przycinanie konarów i gałęzi, kształtowanie koron drzew metodami arborystycznymi, z pozostawieniem, w miarę możliwości, drewna w ekosystemie do naturalnego rozkładu oraz maskowaniem skutków zabiegów, w celu zachowania krajobrazu lasu naturalnego; 2) udrażnianie szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych i dróg, w szczególności przez usuwanie tarasujących je złamanych lub przewróconych drzew i ich fragmentów; 3) utrzymanie drożności szlaków turystycznych lub ścieżek edukacyjnych, w szczególności	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej

w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M.P. poz. 329, z późn. zm.).

	przez ręczne lub mechaniczne przycinanie gałęzi, wykaszanie roślinności zielnej, wycinanie nalotu lub podrostu drzew i krzewów		
3	Monitorowanie, ewidencjonowanie i dokumentowanie zaburzeń w ekosystemach, a w miejscach ich występowania rozpoznawanie czynników je wywołujących, w szczególności: 1) wykonywanie obserwacji terenowych i analiz laboratoryjnych; 2) zbiór i identyfikację laboratoryjną organizmów patogenicznych oraz uszkodzeń przez nie wywoływanych; 3) sporządzanie dokumentacji, analiz i ekspertyz z interpretacją wyników w oparciu o zgromadzone obserwacje i badania	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
4	Cykliczne, badanie stanów i przepływu wód powierzchniowych	1 punkt pomiarowy	Źródło Świętego Franciszka (147d)
5	Prowadzenie badań naukowych w celu wykorzystania ich wyników w planowaniu i realizacji działań ochronnych oraz poszerzania wiedzy o zasobach przyrodniczych Parku, zgodnie z przyjętą metodyką, w szczególności przez: 1) inwentaryzację miejsc występowania oraz ocenę struktury zgrupowań gatunków roślin, zwierząt i grzybów; 2) monitoring liczebności i stanu ochrony gatunków roślin, zwierząt i grzybów; 3) prowadzenie rejestru obserwacji i gromadzenie materiałów dokumentacyjnych; 4) wykonywanie analiz i ekspertyz związanych z oceną stanu zasobów środowiska, wpływu czynników biotycznych i abiotycznych na zasoby	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
6	Prowadzenie monitoringu stanu ochrony zasobów przyrodniczych, występujących zagrożeń oraz efektów realizowanych działań ochronnych, metodą stałych punktów i powierzchni monitoringowych	Cykliczne pomiary, na stałych powierzchniach kołowych	Obszar ochrony krajobrazowej
7	Zachowanie krajobrazu kulturowego przez formowanie lub przycinanie (ogławianie) drzew i krzewów stanowiących żywopłoty, zakrzaczenia i zadrzewienia przy osadach służbowych Parku	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
8	Ochrona dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych przez utrzymanie obiektów zabytkowych i miejsc pamięci narodowej, w szczególności, mogił, pomników i kapliczek, w tym: 1) ręczne wykaszanie roślinności; 2) pielęgnacja zadrzewień i zakrzewień; 3) usuwanie zagrożeń i utrzymanie porządku;	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej

	4) bieżące naprawy, konserwacje, remonty i rewitalizacje		
9	Utrzymanie roślinności pod liniami energetycznymi w stanie zapewniającym bezpieczeństwo infrastruktury i otaczających ekosystemów	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
10	Cykliczne badanie stanów wód podziemnych	4 punkty pomiarowe	19i, 54o, 148p i 181g
11	Nabywanie na rzecz Skarbu Państwa lub na rzecz Parku nieruchomości, w tym przez realizację prawa pierwokupu	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
12	Ochrona ekosystemów przez edukację ekologiczną społeczeństwa, w tym: 1) udostępnianie szlaków, tras oraz obiektów edukacyjnych; 2) wykonanie i montaż tablic edukacyjnych i informacyjnych na szlakach, trasach, miejscach udostępnionych; 3) przeprowadzanie zajęć, szkoleń, warsztatów edukacyjnych 4) organizacja oraz udział w wydarzeniach edukacyjnych; 5) opracowywanie i rozpowszechnianie wydawnictw oraz materiałów własnych i obcych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
13	Ochrona ekosystemów przez odpowiednie ukierunkowanie ruchu turystycznego, w tym: 1) budowa, przebudowa, konserwacja lub remont urządzeń infrastruktury związanej z udostępnieniem zgodnie z Parkowym Systemem Informacji, na szlakach turystycznych i ścieżkach oraz w obiektach edukacyjnych; 2) budowa, przebudowa, konserwacja lub naprawa nawierzchni szlaków turystycznych, ścieżek oraz obiektów edukacyjnych, w tym prace ziemne przy rowkach, rowach i przepustach; 3) oznakowanie tras i obiektów udostępnionych przez malowanie i konserwacje oznakowania pionowego, wykonanie nowych lub wymianę strzałek kierunkowych, piktogramów, fladr, tablic informacyjnych, urzędowych, edukacyjnych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
14	Ochrona ekosystemów sąsiadujących z miejscami udostępnionymi, obiektami edukacyjnymi przez ograniczanie zanieczyszczania środowiska, w tym: 1) sprzątanie miejsc udostępnionych z zanieczyszczeń stałych oraz wywóz z terenu parku i utylizacja zebranych śmieci;	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej

	2) ustawienie przenośnych kabin sanitarnych oraz utrzymanie ich we właściwym stanie; 3) bieżące utrzymanie i remonty stałych toalet publicznych		
15	Ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz edukacja społeczeństwa przez zagospodarowanie terenów w celach turystyczno-rekreacyjnych położonych na przyrodniczo-kulturowej ścieżce edukacyjnej „Śladem kolejki wąskotorowej” zgodnie z projektem, w tym: 1) wykonanie i montaż niezbędnej infrastruktury edukacyjno-turystycznej; 2) przebudowa nawierzchni z wykorzystaniem kamienia miejscowego Zadanie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	1 obiekt	Miejsce odpoczynku Źródełko Św. Franciszka (147d)
16	Ochrona ekosystemów przed nieuprawnionym wstępem i szkodnictwem przez: 1) patrolowanie obszaru Parku; 2) monitorowanie kamerami rejestrującymi i alarmującymi za pośrednictwem sieci GSM (fotopułapkami); 3) montaż nowych lub konserwacja i naprawa istniejących szlabanów; 4) naprawę uszkodzonych rowów lub wykopanie nowych rowów zabezpieczających przed nielegalnym wjazdem; 5) umieszczanie tablic urzędowych, informacyjnych i ostrzegawczych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
17	Ochrona przeciwpożarowa przez: 1) patrole naziemne i udział w akcjach gaszenia pożarów; 2) monitorowanie obszaru Parku przy pomocy systemu kamer lub BSP; 3) zapewnienie infrastruktury i sprzętu niezbędnego podczas akcji gaśniczej; 4) utrzymanie przejezdności i bieżące naprawy użytkowanych dróg wewnętrznych, w szczególności stanowiących dojazdy pożarowe; 5) porządkowanie pasów o szerokości do 30 m wzdłuż dróg publicznych, w tym usuwanie obłamanych i okrzęsanych gałęzi i chrustu; 6) utrzymanie i doposażanie punktów baz sprzętu przeciwpożarowego	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
18	Budowa centrum edukacyjnego Parku wraz z ekspozycją przyrodniczą	1 kompleks	196b–196d, 196m–196n i 196p
19	Kompleksowa modernizacja i adaptacja do celów edukacyjno-turystycznych obiektów architektury drewnianej dawnej administracji leśnej, wraz z utworzeniem zaplecza administracyjno-technicznego	1 kompleks	1Dh-Do

20	Ochrona wód gruntowych i powierzchniowych przez eliminację przestarzałych technologicznie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz włączenie budynków lub toalet do publicznej sieci kanalizacyjnej, w tym opracowanie dokumentacji projektowo-technicznej. Zadanie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	Według potrzeb	26a, 26f-g, 54 h, 54o, 63i-j, 63s-t, 65a i 189i
21	Renaturalizacja ekosystemów przez rozbiórkę zbędnych lub zniszczonych obiektów budowlanych będących własnością Parku. Zadanie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
22	Unieszkodliwianie i utylizacja wyrobów zawierających azbest przez: 1) likwidację nielegalnych składowisk; 2) wymianę pokryć dachowych na nowe w obiektach stanowiących własność Parku Zadanie będzie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
23	Konserwacja i modernizacja Ośrodka edukacyjnego Parku w Bodzentynie wraz z zapleczem edukacyjnym, w tym ogrodu edukacyjnego „Podzamcze Bodzentyńskie”	1 kompleks	1Dh-Do
24	Ograniczenie niskiej emisji na terenie Parku przez: 1) termomodernizację budynków będących własnością Parku; 2) zastosowanie lub wymianę izolacji termicznej budynków będących własnością Parku; 3) modernizację lub wymianę instalacji grzewczych z możliwością zastosowania odnawialnych źródeł energii w budynkach będących własnością Parku. Zadanie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	Według potrzeb	Obszar ochrony krajobrazowej
25	Zagospodarowanie punktów węzłowych dla potrzeb turystów zmotoryzowanych przez: 1) budowę parkingu wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz włączenie stacji ładowania pojazdów elektrycznych w planowaną infrastrukturę w miejscowości Nowa Słupia; 2) opracowanie koncepcji oraz dokumentacji projektowo-technicznej miejsc postojowych lub parkingów dla lokalizacji osada Święta Katarzyna i osada Wola Szczygiełkowa. Zadanie realizowane pod warunkiem pozyskania środków finansowych	Według potrzeb	1. Nowa Słupia (196j). 2. Święta Katarzyna (148o–148r) i Wola Szczygiełkowa (54h)

OPIS SPOSOBÓW CZYNNEJ OCHRONY GATUNKÓW ROŚLIN I ZWIERZĄT

I. Czynna ochrona gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunkowa ¹⁾	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Cis pospolity (<i>Taxus baccata</i>)	Ochrona stanowisk i osobników	1. Usuwanie drzew i krzewów zakłócających wzrost. 2. Ręczne odchwaszczanie gleby w miejscach pielęgnacji
2	Pełnik europejski (<i>Trollius europaeus</i>)	Ochrona stanowisk	Zapobieganie pojawianiu się niepożądanych gatunków roślin przez ich wykaszanie na stanowiskach i wokół stanowisk pełnika europejskiego (<i>Trollius europaeus</i>), wraz z usunięciem skoszonej biomasy
3	Rosiczka okrągłolistna (<i>Drosera rotundifolia</i>)	Ochrona stanowisk	Zapobieganie pojawianiu się niepożądanych gatunków roślin przez ich wykaszanie na stanowiskach i wokół stanowisk rosiczki okrągłolistnej (<i>Drosera rotundifolia</i>), wraz z usunięciem skoszonej biomasy
4	Modrzew polski (<i>Larix decidua</i> ssp. <i>polonica</i>)	Ochrona rodzimego geograficznie genotypu gatunku	1. Zachowywanie stanowisk z modrzewiem polskim (<i>Larix decidua</i> ssp. <i>polonica</i>), lokalnej subpopulacji oraz usuwanie subpopulacji obcych. 2. Wspomaganie odnowienia modrzewia polskiego (<i>Larix decidua</i> ssp. <i>polonica</i>)
5	Występujące na obszarze Parku gatunki roślin zamieszczone w załączniku nr II dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992, str. 7, z późn. zm. – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 102) – w tym przedmioty ochrony Natura 2000: 1381 Widłoząb zielony (<i>Dicranum viride</i>),	Obejmowanie ochroną stanowisk występowania poszczególnych gatunków	1. Prowadzenie metodami niskoinwazyjnymi inwentaryzacji miejsc występowania i monitoringu liczebności poszczególnych gatunków oraz gromadzenie materiałów dokumentacyjnych. 2. Ograniczanie udostępnienia i dozór miejsc występowania gatunków w celu eliminacji lub ograniczania niszczenia lub pozyskiwania. 3. Prowadzenie badań naukowych przez pracowników Parku lub podmioty zewnętrzne

¹⁾ Kody i nazwy gatunków zwierząt lub roślin podano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczania jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1713).

	1386 Bezlist okrywowy (<i>Buxbaumia viridis</i>)		
--	---	--	--

II. Ochrona czynna gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobu ochrony
1	1. 1065 Przeplatka aurinia (<i>Euphydryas (Eurodryas, Hypodryas) aurinia</i>). 2. 1060 Czerwończyk nieparek (<i>Lycaena dispar</i>)	Ochrona stanowisk	1. Zapobieganie pojawianiu się niepożądanych gatunków drzew i krzewów przez wykaszanie łąk, wraz z usunięciem skoszonej biomasy oraz usuwanie zakrzaczeń w nieregularnych płatach, z wyłączeniem płatów z dużym udziałem czarcikęsu łąkowego (<i>Succisa pratensis</i>). 2. Zapobieganie przesuszeniu łąk, w szczególności przez tworzenie zatamowań z miejscowego materiału naturalnego na dawnych rowach odwadniających
2	1014 Poczwarówka zwężona (<i>Vertigo angustior</i>)	Ochrona stanowiska	1. Usuwanie młodego pokolenia drzew i krzewów pochodzących z sukcesji naturalnej w miejscu występowania gatunku. 2. Wykaszanie powierzchni w nieregularnych płatach, z usunięciem biomasy
3	Rzadkie i zagrożone kalcofilne gatunki ślimaków związane z siedliskiem ukształtowanym dawnymi czynnikami antropogenicznymi	Ochrona stanowiska	1. Kształtowanie kępowo występujących, nasłonecznionych zarośli bzu czarnego (<i>Sambucus nigra</i>) wśród pojedynczych starych drzew owocowych przez usuwanie górujących nad nimi drzew. 2. Utrzymanie rumowiska po dawnym budynku, w obrysie jego fundamentu, w miejscach gdzie jest jeszcze widoczny lub częściowa odbudowa tego obrysu z wykorzystaniem tradycyjnej zaprawy wapiennej. 3. Ustawienie tablicy edukacyjnej
4	Występujące na obszarze Parku gatunki zwierząt z załącznika nr II dyrektywy siedliskowej. w tym: 1) 1032 Skójka gruboskorupowa (<i>Unio crassus</i>); 2) 1084 Pachnica dębowa (<i>Osmoderma eremita</i>) (<i>Osmoderma barnabita</i>); 3) 1086 Zgnirotek cynobrowy (<i>Cucujus</i>)	Obejmowanie miejsc występowania i rozrodu ochroną	1. Prowadzenie metodami niskoinwazyjnymi inwentaryzacji miejsc występowania i monitoringu liczebności poszczególnych gatunków oraz gromadzenie materiałów dokumentacyjnych. 2. Wprowadzanie ochrony miejsc występowania i rozrodu poszczególnych gatunków. 3. Ograniczanie udostępnienia i dozór w miejscach występowania gatunków w celu eliminacji lub ograniczania płoszenia lub pozyskiwania. 4. Prowadzenie badań naukowych przez

	<i>cinnaberinus</i>); 4) 4026 Zagłębek bruzdkowany (<i>Rhysodes sulcatus</i>); 5) 1337 Bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>) oraz gatunki ptaków z załącznika nr I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE L 20 z 26.01.2010, str. 7, z późn. zm.)		pracowników Parku lub podmioty zewewnętrzne
5	Płazy (<i>Amphibia</i>), w tym 1166 traszka grzebieniasta (<i>Triturus cristatus</i>) (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)	Ochrona stanowisk występowania i rozrodu	Utrzymanie miejsc rozrodu płazów

OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ ŚCISŁĄ, CZYNNĄ
ORAZ KRAJOBRAZOWĄ

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja ¹⁾
1	Ochrona ścisła	1Ba–1Bl, 1Ca–1Ci, 2Ai, 2Aj, 2Ba–2Bh, 2Ca–2Cp, 4Aa, 30h–30l, 42ax, 42m, 42p–42z, 63a–63c, 66a, 67a, 83f, 84b, 84c, 85k, 86l, 87c, 88b, 89j, 90d, 91d, 92c, 93c, 93f, 94ax, 95b–95d, 96b, 96c, 97b, 98b, 98c, 99b, 99c, 100c–100f, 101g, 101h, 102a–102d, 103a–103g, 104a–104g, 105a–105g, 106a–106h, 107a–107c, 108a–108g, 109a–109i, 110j, 110m, 112a, 112b, 112d, 112f, 113a–113g, 114a–114h, 115a–115h, 115p–115z, 116a–116g, 117a–117k, 118a–118h, 119a, 119b, 120a, 120b, 121a, 121b, 122a–122c, 123a–123d, 124a–124d, 125a–125c, 126a–126d, 127a–127g, 128a–128c, 129a, 129b, 130a–130d, 131a, 132a–132c, 133a–133f, 134a–134c, 135a–135f, 136a–136f, 137a, 137b, 138a–138c, 139a–139f, 140a–140d, 141a–141g, 142a, 143a, 144a, 145a, 145b, 146a–146f, 149a–149c, 150a–150c, 151a, 152a, 152b, 153a, 154a–154d, 155a–155d, 156a–156g, 157a–157f, 158a–158h, 159a, 159b, 160a–160d, 161a–161d, 162a–162f, 163a, 164a, 165a–165i, 166a–166d, 167a–167k, 168a–168h, 169a–169i, 170a–170k, 171a–171g, 172a–172i, 179a, 180a, 186a, 187a, 188a, 199a–199d, 200a–200j, 201a–201f, 205a–205h, 206a–206c, 248d, 248f, 249a, 249c–249f, 250a–250j, 251a–251g, 252a–252f, 253a–253c, 254a–254c, 258a–258i, 259a–259f, 260a–260c, 261a–261c, 262a–262c, 263a–263f, 265a–265g, 265i, 265j i 266a–266j
2	Ochrona czynna	1a–1c, 1Aa–1Aj, 1Ga–1Gp, 2a–2j, 2n–2p, 2Aa–2Ah, 2Ga–2Gi, 3a–3g, 3Aa–3Al, 4a–4c, 4Ab–4Ah, 4Ak, 4Al, 5a, 5c, 5d, 5Aa–5Ax, 6a, 7a–7f, 8a–8f, 9a–9h, 10a–10f, 11f–11p, 12a, 12c–12j, 12l, 13a–13d, 14a, 14b, 14d–14n, 15a–15c, 16a–16c, 17a–17l, 18a–18t, 19a, 19b, 19d–19g, 19l–19y, 20a–20w, 21a–21d, 22a–22m, 23a–23m, 24a–24j, 25a, 25b, 26a–26d, 26h, 26i, 26j, 26l–26p, 27a–27c, 28a–28d, 29a–29n, 30a–30g, 30m–30s, 31a–31f, 32a–32d, 33a–33j, 34a–34f, 35a–35g, 36a–36k, 37a–37k, 37m–37s, 37w–37z, 38a–38n, 39a–39t, 40a–40w, 41a–41z, 42a–42k, 42n, 42o, 43a–43j, 44a–44n, 45a–45l, 46a–46c, 47a–47c, 48a–48c, 49a–49d, 50a–50k, 51a–51d, 52a–52d, 53a–53d, 54a–54g, 54i–54n, 55a–55i, 56a–56p, 57a–57n, 58a–58g, 59a–59p, 60a–60l, 61a–61o, 62a–62o, 63d–63g, 63l–63p, 63x, 64a–64c, 64f, 64g, 64m–64p, 65a–65c, 68a–68h, 69a–69g, 70a–70f, 71a–71c, 72a–72k, 73a–73l, 74a–74g, 75a–75f, 76a–76c, 77a–77c, 78a–78c, 79a–79g, 80a–80c, 81a–81d, 82a–82c, 83a–83d, 84a, 85a–85j, 86a–86k,

¹⁾ Lokalizację podano zgodnie z opisem taksacyjnym i wykonaną na jego podstawie mapą przeglądową Parku, wg stanu na 30.11.2023 r., sporządzonymi przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Radomiu, które znajdują się w siedzibie Parku w Bodzentynie. Zgodnie z tymi dokumentami ekosystemy leśne, nieleśne lądowe i wodne podzielono na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i wielkimi literami oraz pododdziały oznaczone małymi literami.

		87a, 87b, 88a, 89a–89i, 90a–90c, 91a–91c, 92a, 92b, 93a, 93b, 93d, 94a–94y, 95a, 96a, 97a, 98a, 99a, 100a, 100b, 101a–101f, 110a–110i, 110k, 110l, 111a–111j, 112c, 115cx, 115j, 115l, 115m, 115o, 119c–119k, 120c, 120d, 121c, 122d, 122f, 147a–147c, 147f–147j, 148b–148h, 148k–148n, 148s, 148t, 148w, 163b, 163c, 164b–164f, 165j, 165k, 166f, 173a–173h, 174a–174c, 175a–175d, 176a–176c, 177a–177d, 178a–178c, 179b–179f, 180b–180d, 181a–181f, 182a–182j, 183a–183f, 184a–184d, 185a–185d, 185g–185t, 186b–186g, 187b–187g, 188b–188g, 189a–189h, 189j, 189k, 190a–190h, 191a–191f, 192a–192h, 193a–193g, 194a–194g, 195a–195j, 196s–196w, 197a–197h, 198a–198g, 202a–202n, 203a–203i, 203l, 203m, 204a–204d, 207a–207f, 208a–208c, 209a–209i, 210a–210f, 211a–211f, 212a–212c, 213h–213p, 214a–214d, 215a–215c, 216a–216c, 217a, 218a, 219a, 219b, 220a, 221a, 221b, 222a, 222b, 223a, 223b, 224a, 225a, 225b, 226a–226d, 227a, 227b, 228a–228d, 229a–229d, 229m, 230d, 230h, 230i, 230k–230r, 231a–231d, 232a, 233a, 234a, 235a, 236a–236n, 237a–237i, 238a–238d, 239a–239j, 240a–240l, 241a, 242a, 242b, 243a, 243b, 244a–244c, 245a–245d, 246a, 246b, 247a–247j, 248a–248c, 248g–248t, 249b, 251h–251m, 255a–255g, 256a–256f, 257a–257m, 264a–264j, 265h, 265k, 267a–267c i 268a–268c
3	Ochrona krajobrazowa	1Da–1Dc, 1Dh–1Do, 1Dr–1Dz, 1Dax–gx, 1DPa, 1DSc–1DSi, 1DSp–1DSs, 2Pa–2Ph, 2Pj, 2Pk, 4Ai, 4Aj, 4ASa, 4ASb, 5b, 8Sa, 9Sa, 11a–11d, 11r, 11Pa–11Pt, 11Px–11Pz, 11Pax–11Pg, 11Pjx–11Pnx, 12b, 12k, 12Pa, 13Pa–13Pg, 14c, 14Pa–14Ph, 19c, 19h–19k, 19o, 20Pa–20Pl, 20Pn–20Pz, 20Pax–20Phx, 20Pjx–20Pnx, 20Ppx–20Pwx, 20Pzx, 20Pay, 20Pby, 20Pgy, 23Pa, 23Pb, 23Pd, 24Pa, 24Pb, 26f, 26g, 26k, 26Pa, 26Pc, 26Sa, 30Pb, 30Pd–30Pw, 30Py, 30Pz, 30Pax–30Phx, 30Pjx, 30Pkx, 30Pmx, 30Pox–30Psx, 39Pa, 39Pf, 39Sa, 39Sc, 40Pa, 41Pa–41Pd, 42Pa–42Pd, 42Pf, 42Sa, 43Pa, 44Pb–44Pp, 45Pa–45Pi, 49Sa, 54h, 54o, 55Pa, 56Pa, 56Pc–56Pi, 57Pa, 59Pa–59Pc, 60Pa–60Pf, 61Pa–61Pf, 62Pa–62Pb, 62Pd–62Ph, 62Pj–62Pl, 63h–63k, 63r–63w, 63Sa, 64h–64l, 64r–64z, 64ax, 64bx, 64Pa, 71Pa, 72Pa–72Pd, 80d–80n, 115i, 115k, 115n, 115bx, 115Pb, 115Pc, 115Sa, 115Sb, 119l, 147d, 148a, 148i, 148j, 148o–148r, 148Sa, 148Sb, 173Sa, 175Sa–175Sm, 181g–181m, 181Sa, 181Sb, 185f, 189i, 195k–195z, 195ax–195fx, 196a–196d, 196j–196n, 196p, 196Sd–196Si, 196Sm–196Sr, 198Pa–198Po, 202o, 202Pa–202Pc, 202Sd–202Sg, 203j, 203k, 211g, 211h, 211Sa, 212d, 213a–213g, 213r–213w, 229f–229l, 229Sa, 230a–230c, 230f, 230g, 230j, 230Sa–230Sc, 239Pb, 239Pd, 240Pc–240Ph, 240Pk–240Po, 240Ps, 240Pt, 240Px, 240Pz, 240Pax, 240Pcx–240Plx, 240Sa–240Sd, 240Si, 246Pa–246Pz, 246Pax–246Pcx, 246Sa, 246Sb, 248Pa, 248Pk, 249Pa–249Pc, 251Pa i 251Pd

**MIEJSCA UDOSTĘPNIANE W CELACH NAUKOWYCH, EDUKACYJNYCH,
TURYSTYCZNYCH I REKREACYJNYCH ORAZ MAKSYMALNA LICZBA OSÓB
MOGĄCYCH PRZEBYWAĆ JEDNOCZEŚNIE W TYCH MIEJSCACH**

I. Miejsca udostępniane w celach naukowych

Obszary i miejsca udostępniane ¹⁾	Maksymalna liczba osób mogąca przebywać jednocześnie w danym miejscu
Obszar Świętokrzyskiego Parku Narodowego, zwanego dalej „Parkiem”	20

II. Miejsca udostępniane w celach edukacyjnych

Lp.	Obszary i miejsca udostępniane ¹⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	Teren Ogrodu edukacyjnego „Podzamcze Bodzentyńskie” (1Dh–Do)	240
2	Galeria widokowa na gołoborzu na Łysej Górze (Łyścu) (116f i 116g)	200
4	Obszary ochrony ścisłej poza wyznaczonymi szlakami i trasami	30
5	Obszary ochrony czynnej poza wyznaczonymi szlakami i trasami	50
6	Obszary ochrony krajobrazowej poza wyznaczonymi szlakami i trasami	100

III. Obszary i miejsca udostępnione w celach turystycznych i rekreacyjnych

Lp.	Obszary i miejsca udostępniane w celach turystycznych i rekreacyjnych ¹⁾	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	Wzgórze Święty Krzyż (115bx i 115cx)	1000
2	Zespół Klasztorny wraz z tzw. „Jałowymi łąkami” (115Pb-c)	5 000, a podczas wydarzeń religijnych uwarunkowana pojemnością obiektów
2	Teren Ogrodu edukacyjnego „Podzamcze Bodzentyńskie” (1Dh–Do)	240

¹⁾ Lokalizację podano zgodnie z opisem taksacyjnym i wykonaną na jego podstawie mapą przeglądową Parku, wg stanu na 30.11.2023 r., sporządzonymi przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Radomiu, które znajdują się w siedzibie Parku w Bodzentynie. Zgodnie z tymi dokumentami ekosystemy leśne, nieleśne lądowe i wodne podzielono na oddziały oznaczone liczbami lub liczbami i wielkimi literami oraz pododdziały oznaczone małymi literami.

3	Teren pomnika „Krzyże Katyńskie” oraz ogród sensoryczny w Hucie Szklanej (119l)	200
4	Teren cmentarza jeńców radzieckich na Świętym Krzyżu, wraz z dojściem (115n)	200
5	Zbiorowe mogiły zamordowanych podczas II wojny światowej w Świętej Katarzynie (146c)	60
6	Zbiorowa mogiła zamordowanych podczas II wojny światowej w Nowej Słupi (196t)	60
7	Galeria widokowa na gołoborzu Łysej Górze (Łyścu) (116f i 116g)	200
8	Parking w Nowej Słupi (196j)	200
9	Obszar w sąsiedztwie schroniska turystycznego „Jodełka” w Świętej Katarzynie (148a, 148i-j i 148o–148r)	500